
AGENȚII NEGUSTORILOR DE GHILDĂ ÎN BASARABIA: CADRUL LEGAL ȘI SFERA DE ACTIVITATE COMERCIALĂ (1812-1853)

Andrei Emilciuc

Cuvinte-cheie: Basarabia, negustor de ghildă, agent comercial, contract comercial, tranzacție de cumpărare-vânzare, litigiu comercial.

În știința istorică actuală, problemele ce țin de evoluția capitalului comercial și a relațiilor capitaliste sunt abordate tot mai complex, fiind excluse formele simplificate și seci de tratare a datelor statistice. O bună parte a istoricilor de astăzi pune accentul tot mai des pe rolul personalităților în sfera relațiilor economice, fiind examinate cu precădere activitatea marilor industriași și comercianți, rolul acestora în stabilirea legăturilor cu diverși agenți ai capitalului străin și în importul inovațiilor tehnice și practicilor moderne pe piețele în care activau (Tomuleț 2012; Tomuleț, Bivol 2013, Морозан 2014). Din păcate, accentul pe elite exclude din perspectiva cercetătorului o viziune clară asupra mecanismului de funcționare a afacerilor la nivel inferior, acolo unde practicile și tehnicile, ascunse după cifrele de afaceri, reliefează nivelul și particularitățile reale ale sistemului relațiilor capitaliste la nivel local și regional. În studiul de față ne propunem să examinăm problemele în cauză din perspectiva agenților negustorilor de ghildă, care se plasau la nivelul de jos al piramidei afacerilor.

Restricțiile sistemului de ghildă din Imperiul Rus, creat la 1721, sileau titularul patentei să-și delege împuternicirile în cele mai diverse situații. De altfel, în virtutea acestui fapt s-a creat o întregă tagmă a agenților și comisionarilor comerciali. Problema în cauză, însă, nu a fost cercetată decât tangențial, în lucrările ce țin de subiectul dezvoltării economice a Imperiului Rus în general, și a Basarabiei în particular.

Vom sublinia din start că Regulamentul rus al breslelor din 12 noiembrie 1799 stipula chiar existența breslei agenților comerciali, care se referea la tejghetari, comis-voiajori și vechili. Meșteșugul acestora era de a administra afacerile negusto-

rilor și fabricanților, contra unei plăți convenite de comun acord, sau a unei cote-părți din venitul realizat, pe o perioadă determinată. În rândurile acestei bresle se puteau înscrie doar oamenii liberi juridic, care puteau să intre în tagma târgoveților (ПСЗРІ 1830-IV, №19187, 884). Chiar dacă formal comisionarii, „adică negustorii, care activau în numele altor negustori”, nu făceau parte din această breaslă, Regulamentul stipula că în privința rapoartelor, păstrării și supravegherii mărfurilor, măsurilor de prevenire a pagubelor și de sporire a veniturilor, aceștia urmau a se conduce de aceleași reguli ca primii (ПСЗРІ 1830-IV, №19187, 886).

După anexarea teritoriului dintre Nistru și Prut la Imperiul Rus, conform Tratatului de Pace de la București din 16/28 mai 1812, vechile obiceiuri comerciale ale țării au fost păstrate, însă răspândirea practicii delegării atribuțiilor în sfera comercială nu a căpătat amploare. Acei puțini agenți pe care îi regăsim în evidențele documentare, mai ales legate de diverse litigii, reprezentau interesele negustorilor de ghildă din guberniile limitrofe, în special din orașul-port Odesa. Astfel, în 1814, Dmitri Paleolog, negustor de ghilda întâi din Odesa, a încercat, prin intermediul comisionarului său, maiorul în rezervă Pateraki, să exporte din Ismail la Constantinopol 1360 cetverturi de grâu, cu valoarea de 70 mii lei, însă vasul „Sf. Ilie”, închiriat de la negustorul din Nejin Fiodor Papanistoglu, i-a fost arestat¹. Într-un alt caz, funcționarul civil de clasa a VI-a Reno, înscris ca negustor în prima ghildă din Odesa, având o comandă de la guvernul englez, l-a însărcinat pe comisionarul său Feodor Moscul să achiziționeze în Basarabia o anumită cantitate de grâu, pe care urma să o expedieze la Odesa pe mare, prin portul Ismail. Fără a oferi o explicație regulamentară, deputații dumei orășenești din Ismail Sterio Papanopulo Duma și Ivan Gheorgandopulo i-au

¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 245, f. 53-53 verso.

cerut de pe fiecare chilă de grâu exportat o taxă în valoare de 65 parale. În urma demersurilor făcute de Reno, șeful interimar al administrației speciale a orașului Odesa, F.A. Koble, s-a adresat la 24 iulie 1815 guvernatorului militar și civil interimar al Basarabiei, I.M. Hartingh, solicitându-i să contribuie la clarificarea temeiurilor taxei sau la restituirea sumei percepute². Un alt exemplu este cazul funcționarului civil de clasa a VI-a Gunaropulo, la fel negustor în Odesa, al cărui comisionar, negustorul din Akkerman Striti Kalfono, încheiase un contract de livrare a 1000 chile de grâu în portul Ismail cu negustorul din Chișinău Sandul Hristovici. Cum contractul nu a fost onorat, acesta a fost nevoit să solicite la 8 decembrie 1815 ministrului de justiție D.F. Troșinski să intervină în soluționarea cauzei sale³.

Activitatea în Basarabia a agenților negustorilor de gildă din afara provinciei se manifestă nu doar în sfera strict comercială. Este cazul negustorului din Odesa Dubrovin și al negustorului Portnov, agentul său din orașul Chișinău. La 5 mai 1817, rezidentul imperial în Basarabia se adresa comandantului orașului Odesa, generalul M. Kobli, pe chestiunea datoriei de 8000 de lei pe care Dubrovin o acumulase la contractarea diferitor concesiuni în Basarabia. A.N. Bahmetev, rezidentul imperial în Basarabia, sublinia că anterior se adresase pe marginea acestei probleme guvernatorului militar de Herson, în august și în octombrie 1816, însă nu a primit nici un răspuns. Între timp, Dubrovin a solicitat ca datoria să fie transferată pe numele agentului său. Acesta din urmă însă a respins pretențiile lui Dubrovin și a refuzat să achite datoria. A.N. Bahmetev a considerat că, întrucât Dubrovin era cel cu datoria, administrația fiscală trebuie să soluționeze problema datoriei doar cu el, în nici un caz cu agenții sau partenerii săi. De aceea rezidentul imperial în Basarabia i-a solicitat comandantului orașului Odesa să întreprindă acțiunile necesare pentru a-l determina pe Dubrovin să-și achite datoria⁴, dar, după cum se va vedea, acțiunea nu va avea rezultatul scontat.

Sfera de activitate a agenților negustorilor de gildă este reflectată și în registrele vamale ale punctelor vamale din Basarabia. Astfel, Noe Zavelson, comisionarul negustorului de gilda întâi

din Odesa Nimiyski, importa în iulie 1819 prin punctul vamal Sculeni sare, iar Mordka Uralis, comisionarul negustorului de gilda întâi din Odesa Zoia Kuțovski, – sare și scânduri de pin, iar în august 1819 – ulei de cânepă și pietre de construcție⁵. Mai mulți negustori importau în Basarabia mărfuri prin comisia negustorului de gilda întâi din Odesa, Șmulî Levenson, spre exemplu, în martie 1822, Dimenberg – în sumă de 2400 ruble asigurate⁶; în septembrie 1822, Vernokov – în sumă de 22393 ruble⁷, iar în decembrie 1822 – în suma de 528 ruble asigurate⁸; în iunie 1823, Șliuma Mordkovič – 6 mii de scânduri de pin și 200 mii de dranițe⁹.

Activitatea acestor agenți este destul de pregnantă și vociferantă, ei pretinzând toate facilitățile și beneficiile pe care le acorda legislația rusă, dar care încă nu fusese implementate în provincia nou-anexată. Era, mai ales, cazul agenților proveniți ei înșiși din afara Basarabiei. La 18 septembrie 1818, rezidentul plenipotențiar îi scria șefului poliției din Chișinău în legătură cu plângerea depusă pe numele său de către evreul E.P. Leibovici Morein, agentul negustorului de gilda a doua Gherșca Anșilovici, din orașul Bar. Evreul solicita să fie eliberat de plata taxei de 2% ad valorem, la care erau supuși negustorii nerezidenți, din considerentul că el comercializa în Chișinău până de producție rusească. A.N. Bahmetev a dispus ca Duma să-l scutească pe agentul negustorului din Bar de oricare încasări orășenești până când va primi directive clare în această privință de la superiorii săi. E.P. Leibovici Morein putea să-și comercializeze liber până cu condiția semnării unei garanții scrise ca, în caz că noile directive ar prevedea acest lucru, să achite taxele cuvenite¹⁰.

Acest sistem de agenți, gândit de legiuitorul rus, a devenit și un mijloc frecvent de abuz, deoarece de dreptul de a realiza afaceri comerciale de import/export sau de a practica cămătăria, beneficiau în exclusivitate negustorii de gildă. Cum taxele de gildă erau destul de înalte, mulți mici antreprenori, în schimbul unei sume de bani achitate informal titularilor patentei, primeau posibilitatea de a efectua în numele acestuia, dar în beneficiul

² ANRM, F. 2, inv. 1, d. 245, f. 78-79.

³ ANRM, F. 22, inv. 1, d. 7, f. 1-2.

⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 528, f. 35 verso-36 verso.

⁵ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 126, f. 37 verso, 39 verso, 329-330 verso.

⁶ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 180, f. 114.

⁷ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 173, f. 189.

⁸ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 202, f. 111.

⁹ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 201, f. 40.

¹⁰ ANRM, F. 17, inv. 1, d. 117, f. 178 verso-179.

său propriu, astfel de activități. Lacunele legislative erau acutizate de șirul de privilegii acordate inițial în spațiul Novorosiei, iar ulterior și în cel al Basarabiei, în vederea încurajării dezvoltării capitalului comercial.

În acest context, mulți negustori de gildă au găsit în sistemul de agenți o metodă de a obține venituri suplimentare. În virtutea capitalului declarat de negustori de gilda întâi și a doua, ei transmiteau drepturile deținute la importul și exportul mărfurilor negustorilor de gilda a treia, sau târgoveților, care nu dispuneau de astfel de capitaluri și erau limitați în activitățile lor comerciale externe. Așa-numiții comisionari practicau comerțul exterior în numele negustorilor care le-au acordat acest drept, evident, contra unui anumit comision. Considerăm că, atunci când comerțul practicat de comisionari nu avea nimic în comun cu sfera de afaceri a negustorului de gildă mandant, este vorba anume de astfel de cazuri.

De altfel, în anul 1820, un oarecare evreu Iankel Hermenson a adresat ministrului de finanțe un denunț în care afirma că negustorii din Odesa, având la dispoziția lor un număr mare de comisionari, îi suplineau cu dreptul de a face comerț în numele lor, astfel că doar el a depistat 317 persoane care se aflau în diferite gubernii și se foloseau pe nedrept de toate privilegiile acordate negustorilor din Odesa. S-a dispus efectuarea unor investigații, în acest scop fiind creată o comisie specială, care a cercetat în detaliu abuzurile în cauză. Deși, la 3 iunie 1824, împăratul a sancționat propunerile Comitetului de Miniștri privind menținerea facilităților acordate celor trei orașe-porturi din Novorosia (ПСЗРІ 1830-VI, №29938, 347-348, 351), Regulamentul ghildelor din 14 noiembrie 1824, a introdus un șir mare de măsuri pentru prevenirea comerțului ilicit în baza scrisorilor de credit, a contractelor și procurilor, în calitate de comisionari, agenți și vânzători (tejghetari) (ПСЗРІ 1830-VI, №30115, 603-605).

Într-un capitol aparte al acestui Regulament, dedicat chestiunii în cauză, agenții erau împărțiți în două categorii (clase). Din prima categorie făceau parte agenți principali sau autorizați, iar din a doua – asistenții și alți slujitori comerciali. Cei din prima categorie, care puteau fi numiți diferit, fie agenți autorizați, emisari sau comisionari angroșiști, li se încredința o operațiune comercială deplină de achiziționare sau comercializare a mărfurilor, precum administrator al întregului

negoț al stăpânului, sau al unei instituții întregi, precum o fabrică sau uzină, supraveghetori principali ai transportării mărfurilor pe vase sau pe calea uscatului, administratori ai concesiunilor și contractărilor, fie ele de stat, fie private, administratori ai moșiilor, ai oficiilor de cancelarie sau ai personalului din unitățile de comerț ale negustorului, precum și administratorii de prăvălie, magazin, hotel, beci sau altă instituție de comerț cu amănuntul. Din categoria a doua făceau parte agenții ce gestionau construcția caselor sau supravegherea lor, precum și perceperea veniturilor de pe acestea, precum și de pe mori și alte venituri, cărora nu li se încredința pe deplin nici administrarea, nici achiziționarea sau comercializarea mărfurilor, ci doar executarea unor operațiuni mărunte, de ocazie sau necesare. În aceeași categorie intrau locțiitorii agenților de primă clasă, la nivel de asistență, nu și de dispoziție, conțopiștii și ucenicii de peste 16 ani din prăvălii. Toți acești agenți, dacă nu erau înscriși în ghildele negustorești, urmau să dispună de certificate speciale cu achitarea taxelor cuvenite, pentru cei de primă clasă – 80 de ruble, pentru cei de clasa a doua – 40 de ruble (ПСЗРІ 1830-VI, №30115, 603-604).

Agenții de primă clasă urmau a fi asigurați de către stăpân cu o procură de credit, în care urmau să fie stipulat a) numele, prenumele și categoria socială a agentului; b) sarcinile, contractele și acțiunile care i se permit a le efectua; c) obligația anuală de raportare a acțiunilor întreprinse; d) remunerarea care i se cuvine; e) responsabilitatea stăpânului de a răspunde conform legii pentru acțiunile sau datoriile agentului său prevăzute în procură. Se prevedea că orice tranzacție, care se efectua în baza capitalului străin, fără plata dărilor cuvenite, nu putea să depășească o anumită măsură, iar participanții la aceste tranzacții purtau răspundere personală în fața legii. Scrisorile de credit urmau a fi scrise pe hârtie de timbru cu prețul de trei ruble și autentificate în dumele sau ratușele orașenești, pe unu, doi sau trei ani (cu condiția ca negustorul să fie plătit dările de gildă în avans pe perioada în cauză). Persoana care deținea o scrisoare de credit de la un negustor din străinătate, dar și din Regatul Poloniei, Finlanda, Basarabia sau Georgia, urma a fi înscrisă în tagma comercială care i-ar fi permis să efectueze operațiunile încredințate, fără de care nu putea fi admis de a efectua tranzacții comerciale chiar și în baza capitalului străin. Certificatele agenților

de clasa a doua urmau a include clauza ce limita orice achiziție a fi efectuată doar în numerar, iar stăpânul nu purta răspunderea pentru datoriile acestora (ПСЗПИ 1830-VI, №30115, 604).

Agenți puteau avea și târgoveții, precum și țărani-târgoveți, dar aceștia urmau la fel să dispună de certificate corespunzătoare. Cârmacii, și alți slujitori și muncitori, puteau să nu fie asigurați cu certificate, ci doar cu pașapoarte. Negustorii nu puteau avea agenți din rândul nobililor sau funcționarilor, dacă aceștia nu erau înscriși în ghidele negustorești, cu excepția cazurilor ce vizau chestiuni de ordin juridic, sau administrarea unui oficiu, a unei fabrici sau uzine, fără dreptul de achiziționare sau comercializare a mărfurilor. Pentru prevenirea abuzurilor era prevăzut ca în orice prăvălie, unde nu locuiește sau nu activează stăpânul în persoană, sau o persoană din familia sa, urma a fi desemnat obligatoriu, un agent special, pentru administrarea acesteia (ПСЗПИ 1830-VI, №30115, 604-605).

Pe lângă reprezentanți comerciali enumerați în Regulamentul ghidele din 1824, negustorii mai aveau pe lângă vămi agenți speciali, atribuțiile cărora erau prevăzute în Tariful Normal pentru hotarul european adoptat la 14 decembrie 1819. La 29 mai 1825, ministrul de finanțe a prezentat în cadrul Comitetului de Miniștri poziția sa privitoare la această categorie de agenți. E.F. Kankrin insista că această categorie de agenți nu avea dreptul de a efectua tranzacții comerciale complete și, prin urmare, nu putea fi atribuită agenților comerciali de clasa întâi, ci urma a rămâne o categorie aparte, care să se conducă după vechile reglementări. Ministrul de finanțe considera că de statutul de agenți vamali puteau beneficia atât supușii ruși, cât și cei străini. În privința supușilor ruși, din categoria de agenți vamali puteau face parte negustorii de ghildă, târgoveții, țărani, cu precizarea că negustorii de ghildă trebuiau să prezinte doar certificatul de ghildă, nu și pe cel de agent, iar celelalte categorii să dispună de certificate de agent de primă clasă. Totodată, în privința supușilor străini E.F. Kankrin insista ca aceștia să poată reprezenta în chestiunile vamale ce vizau operațiuni comerciale doar negustori străini, înscriși fie ca oaspeți, fie ca negustori itineranți în ghidele din orașele imperiului. Singura condiție ce se impunea era să obțină un singur certificat comercial de clasa întâi, indiferent de numărul de case comerciale sau negustori pe care îi reprezentau. La 30 mai 1825, Comitetul de Miniștri a apro-

bat propunerile ministrului de finanțe (ПСЗПИ 1830-VII, №30365, 297-298).

Odată cu aprobarea, la 17 februarie 1825, a Regulamentului cu privire la comerțul cu Basarabia, care acorda negustorilor din guberniile interne ruse dreptul de a importa liber în provincie mărfuri de producție rusă (Tomuleț 2015, 127-143), activitatea în teritoriul dintre Prut și Nistru a diferiților agenți ai negustorilor din afara provinciei capătă amploare. Aceștia se implică nu doar în activități cu caracter comercial, ci în toate sferele de activitate economică. Astfel, la 18 februarie 1827, Guvernul Regional din Basarabia a inițiat procedura de concesionare pe trei ani a vadului de lângă localitatea Maiaki. Au fost întocmite condițiile contractului ce urma a fi încheiat și la 24 februarie, acestea fiind prezentate spre aprobare Consiliului Suprem din Basarabia. Consiliul, însă, nu s-a grăbit să ia vreo decizie, ci le-a înaintat spre examinare guvernatorului general al Novorosiei și rezidentului plenipotențiar al Basarabiei M.S. Voronțov. După modificările aduse de către acesta, Consiliul Suprem al Basarabiei primește aprobarea sa în organizarea licitației, care este câștigată de către târgovețul Galis, agent al negustorului Rozenfeld, ambii rezidenți ai orașul Balta din gubernia Podolia. Totuși, decizia finală aparține din nou lui M.S. Voronțov, care acceptă în fine, pe 9 martie 1828, ca vadul de la Maiaki să fie concesionat lui Leiba Galis contra 1560 de ruble anual¹¹.

Faptul că Basarabia rămânea încă neîncadrată în sistemul comercial-vamal al Imperiului Rus crea anumite incomodități nu doar acestor agenți, ci și mandanților săi. Un caz elocvent în acest sens este cel al negustorului de ghilda I din Odesa Dm. Paleolog. Nemulțumit de faptul că Duma din Akkerman a pretins prin intermediul Poliției orașului Odesa perceperea de la el a unei datorii la plata taxei pentru dreptul de comerț în acest oraș, negustorul a adresat guvernatorului general interim al Novorosiei și Basarabiei, contele F.P. Palen, o plângere în care susținea că taxa i-a fost stabilită ilegal, deoarece el nu a practicat comerțul permanent în orașul Akkerman, ci doar a vândut într-acolo lemn adus din Odesa, prin intermediul agentului său. Ca urmare a dispoziției lui F.P. Palen, din 31 mai 1832, ce prevedea sistarea procedurii de percepere forțată prin intermediul poliției orașului Odesa a datoriei până la clarificarea temeiului legal, duma orașului Akkerman a elaborat

¹¹ ANRM, F. 3, inv. 1, d. 961, f. 1, 6-10, 157.

la 14 iunie 1832 un raport pe chestiunea în cauză. În acesta se preciza că negustorul, prin intermediul agentului său, a realizat în Akkerman afaceri comerciale cu lemn pe parcursul anilor 1828, 1829 și 1830. Alături de alți negustori rezidenți și nerezidenți acesta a depus jurământul, fiindu-i stabilită drept taxă pentru anul 1828 – 75 ruble, pentru 1829 – 125 de ruble și suplimentar pentru un beci de vin deținut în oraș – 10 ruble, iar pentru anul 1830 – 125 ruble, în total – 335 ruble. Aceste taxe erau în folosul orașului și erau prevăzute până la implementarea sistemului de gildă în Basarabia. Suma în cauză, rămasă neachitată, a fost inclusă în veniturile orașului, aprobate pentru anul 1828 prin decretul din 13 iunie 1829 al guvernatorului civil în exercițiu al Basarabiei Klimșa, iar pentru anul 1830 – de către Consiliul Provincial. În privința anului 1829, ca urmare a ucuzului Cârmuirii provinciale din 11 martie 1832, Duma încă aștepta o aprobare, din care motiv solicita supunerea lui Paleolog la plata taxelor aferente anilor 1828 și 1830, în sumă de 200 de ruble, și nicidecum a contribuției de gildă, după cum afirma în plângerea sa negustorul din Odesa¹².

După răspândirea sistemului de gildă în Basarabia, prin Regulamentul din 26 septembrie 1830, începând cu 1 ianuarie 1831, numărul agenților, atât al negustorilor de gildă din provincie, cât și din afara ei, începe să se mărească. Implicarea acestora în afacerile comerciale va deveni tot mai însemnată în anii '40 ai sec. al XIX-lea, odată cu creșterea cererii pe piața externă a produselor agricole din provincie și, în special, a cerealelor.

Actele, prin care negustorii delegau sau încredințau diverse activități de a fi realizate în numele său, sunt depozitate în fondurile dumelor și magistratelor orașenești, instituții în care erau prezentate spre autentificare și evidență. Vom menționa, de asemenea, că în Imperiul Rus, procura negustorească, introdusă în uz și reglementată prin ucuzurile din 14 mai 1723 și 15 martie 1732, avea două forme tipizate pentru fiecare categorie în parte: 1) procura pentru efectuarea tranzacțiilor comerciale, aprobată prin ucuzul Senatului guvernant din 14 martie 1744, și 2) procura pentru reprezentarea în chestiunile vamale, aprobată prin Tarifalul Vamal din 14 decembrie 1819 (ПСЗРІ 1830-I, №4224, 65; ПСЗРІ 1830-II, №5987, 652; ПСЗРІ 1830-III, №8896, 45-48; ПСЗРІ 1830-V, №28030, 447).

¹² ANRM, F. 3, inv. 2, d. 841, f. 3-4 verso.

În rândul activităților mandatate de negustorii de gildă agenților săi figura destul de frecvent reprezentarea în fața instanțelor în diverse litigii. Negustorii angajau, de regulă, ca mandatar legal țârgoveți, dar și reprezentanți ai altor categorii sociale, precum militari în rezervă, funcționari pensionați sau chiar țărani șerbi. De regulă, aceștia nu aveau studii juridice, chiar dacă aveau practic rolul de avocați (A.Г. 1859, 6-7). Oferim câteva exemple în acest sens. Un prim exemplu ar fi procura dată de negustorul de gildă a treia din Chișinău Mordka Averbuh în Magistratura orașenească din Chișinău la 5 mai 1844, din care aflăm că negustorul avea șase cereri depuse la Judecătoria județului Orhei pentru sumele care acesta le pretindea de la diferite persoane pentru nerespectarea contractelor de furnizare și transportare a cerealelor în Odesa: pentru nefurnizarea grâului de către moșierul Iordachie Chirichi – suma de 1430 ruble argint; de la căraușii cu care avea contracte de transportare a grâului în Odesa, pentru restanțele la predare la destinație: de la locuitorii satului Furceni Ivan Constantino, Ilia Corlan, Vasile Nicolae – 15 cetverturi, de la locuitorii satului Brănești (?) Efrim Grachi, Nistor Puldor și Mihail Duca – 10 cetverturi 1 *cetveric*¹³, de la locuitorii satului Morozești (Morozeni ?) Vasile Toma, Dementi M. (indescifrabil) și Vasile Blaghen – 13 cetverturi 6 *cetvericuri*, de la locuitorii satului Jora Alexandru Arnăut, Constantin Rudei și Vasile Lesnic – 6 cetverturi, de la locuitorul satului Ipăței Leontie Dimitrachie și tovarășii săi – 8 cetverturi și bani gheață 19 ruble argint; de la locuitorii satului Bogzești, pentru deteriorarea grâului descărcat pe drum – 12 ruble argint; și de la razeșul din satul Onițcani Vasile M. (indescifrabil) pentru nepredarea grâului conform contractului – 290 ruble argint. Toate aceste necesitau, potrivit negustorului din Chișinău, o permanentă prezentare la organele de decizie și judiciare, lucru ce îl abătea de la afacerile sale. Ca urmare, acesta îl mandata pe țârgovețul Froima M. Foinbran să îl reprezinte și să îi apere interesele¹⁴.

Activitatea țârgoveților în calitate de reprezentanți în disputele judiciare nu viza doar negustorii de gildă, ci și alte categorii sociale. Spre exemplu, dintr-un înscris emis de Magistratura din Chișinău la 28 mai 1843 aflăm că Matei Puding, supus de Wurtemberg, reprezentantul legal al co-

¹³ Cetveric (merka) – măsură de capacitate rusă utilizată pentru produsele solide friabile, egală cu 26,24 litri.

¹⁴ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 32, f. 40 verso-41.

Ionistului din Naiburgh (Basarabia) Petro Ferș, și Gavriil Gukovski, târgoveț din Bălți, au încheiat o înțelegere de transportare și comercializare a grâului în Odesa. Dat fiind că Gukovski și-a exprimat nemulțumirea față de nerespectarea înțelegerii, ambii contractanți și-au delegat reprezentanți: Puding – pe colonistul Adam Șal, iar Gukovski – pe târgovețul Ușer Rubin, care urmau să medieze neînțelegerile timp de patru luni. Conform acordului încheiat la 15 iulie 1843, la Magistratura din Chișinău, dacă acești mediatori nu ajungeau la o înțelegere, atunci funcționarul civil de clasa a 13-a Grigori Grosu urma să ia o decizie definitivă, fără drept de atac¹⁵. În mod similar, negustorul de ghilda a treia din Chișinău, Ioska Kaușanski, îl mandata pe târgovețul din Chișinău Luca Leibovici Roitman, prin procura din 13 martie 1849, să-l reprezinte în instanțe pe problema recuperării forțate a datoriilor de pe vecsele, contracte și alte documente de pe diverse persoane¹⁶.

Într-un alt caz, prin procura din 3 februarie 1849, semnată de negustorul din Chișinău, grecul din Nejin Apostol Mezevir, pe numele nobilului Dumitru Ilie Arapo, acesta îl mandata să-l reprezinte la procedura legală, conform art. 755 al vol. 10 al Codicelui de legi civile, de trecere în proprietatea sa a moșiei Buciușca, pe care acesta a cumpărat-o de la moștenitoarea moșierului Egor Varfolomeu, Pulheria Mano. Motivul enunțat în procură preciza că negustorul era prins în afacerile sale comerciale, iar nobilul locuia în satul Buciușca, și era mandatat să semneze lista de predare-primire a proprietății, sau să conteste în numele său lista respectivă¹⁷.

Foarte frecvent mandatul de reprezentant legal era acordat chiar unei rude. Astfel, negustorul de ghilda întâi din Chișinău Lipa Goldenberg îl mandata pe tatăl său Meer Goldenberg, prin procura din 27 februarie 1849, să-l reprezinte în Tribunalul Comercial din Odesa în procesul intentat împotriva supusei grecești Elena P. Paleolog, pentru casa din Odesa, evaluată la 19980 ruble argint, pusă drept gaj într-un contract semnat la 28 noiembrie 1846 de ambii negustori¹⁸.

La fel de des întâlnite erau delegările de atribuții în virtutea sănătății precare, a incapacității fizice sau imposibilității de a-și exercita toate afacerile

personal. De regulă, astfel de procuri erau date în favoarea fiilor, soției, sau părintelui. Spre exemplu, prin procura din 5 august 1848 văduva negustorului de ghilda a treia din Chișinău, Ovanes Orfalov, îl mandata pe fiul său Asfadur, să preia afacerile comerciale lăsate de taică-sau, din motiv că era neștiutoare de carte. Acesta îi acorda dreptul de a cumpăra și vinde mărfuri angro sau cu amănuntul, să încheie contracte și să emită vecsele, să încaseze banii pe care alte persoane îi datorau tatălui său și să elibereze chitanțe confirmatoare, să primească din oficiile poștale scrisori și colete simple și recomandate, să achite taxele de ghildă, să primească chitanțele respective și alte documente contra semnătură, să reglementeze disputele comerciale existente și eventuale, să înainteze cereri în apărarea intereselor sale, să facă recursuri la deciziile instanțelor judiciare și alte proceduri judiciare¹⁹.

Un alt exemplu în acest sens este procura negustorului de ghilda a treia din Chișinău, Stepan Nikolaevici, dată la 27 ianuarie 1849 fiului său Gheorghe Nikolaevici. Aceasta stipula, că în virtutea sănătății precare, care nu-i permite să-și atingă scopurile comerciale dorite, și având încredere totală în fiul său, mandantul îi încredințează mandatarului să acționeze în toate afacerile sale comerciale și anume: 1) să achiziționeze mărfuri pe care le va considera necesare de la iarmaroacele din Harkov – Kreșensk, Romensk (la care se comercializau în special cai și vite) dar și altele, 2) să se răsplătească cu creditorii săi, pentru a stinge datoriile sale, 3) să ia mărfuri în credit prin vecsel în numele său propriu, pe care să le stingă la termen, 4) să ia credit, în caz de necesitate, în interes comercial prin vecsele emise în numele mandantului, pe care acesta din urmă se angaja să le achite la timp, 5) să încheie pe parcursul anului 1849 contracte, pe care mandantul le recunoștea pe deplin și se angaja să le respecte. Mandantul promitea mandatarului că va avea deplină încredere în el, fără a-l contra sau acuza de ceva. Procura era semnată, din necunoștință de carte a mandantului, de funcționarul civil în cin de secretar gubernial, Alexei Kașovski²⁰. Despre iarmaroacele Romensk și Kreșensk din Harkov se amintește și într-o altă procură similară, a negustoresei de ghilda a treia din Chișinău Parascovia Ispasova, dată la 28 ianuarie 1849 fiului său Ivan²¹.

¹⁵ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 30, f. 90 verso.

¹⁶ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 26-27.

¹⁷ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 11-11 verso.

¹⁸ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 21 verso-23.

¹⁹ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 37, f. 63-64.

²⁰ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 8 verso-9.

²¹ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 10.

Încă un caz de acest gen este cel al negustorului de gilda a treia din Chișinău Todor Uscat care, prin procura din 31 ianuarie 1849, îl mandata pe fiul său Agapie, pe lângă cele enumerate mai sus, să semneze contracte de luare în posesiune a moșiiilor, să înainteze cereri și să-l reprezinte în judecată, să înainteze apeluri în instanțe²². În procura negustoresei de gilda a doua din Chișinău Maltița Nicolau, dată la 28 decembrie 1848 fiului său Anghel, mandatarului îi erau încredințate operațiunile comerciale interioare și cele exterioare, de care beneficiau negustorii de gilda a doua, dar și dreptul de a semna contracte de stat și particulare de executare a diverselor lucrări și servicii și de livrări, precum și dreptul de a semna contracte de luare în posesiune a moșiiilor, de a reprezenta în litigiile apărute în instanțele de judecată și de a încuviința prin semnătură obligația de îndeplinire a deciziilor finale ale acestora. De asemenea, negustorul de gilda întâi din Chișinău Lipa Goldenberg îl mandata la 12 aprilie 1849, pe tatăl său, negustor de gilda a treia din Camenița (astăzi Kamenet-Podolsk), Meer-Goldenberg, să-l reprezinte, fără limitări, în toate afacerile sale pe un termen de cinci ani, și anume: la realizarea contractelor de stat și particulare de executare a lucrărilor și serviciilor, achitarea cu creditorii și restituirea gajurilor, soluționarea litigiilor, încasarea banilor care i se cuveneau contra semnătură, elaborarea documentelor necesare și depunerea cererilor, plângerilor, apelurilor, chitanțelor, înțelegerilor, contractelor etc. în numele mandantului²³.

Desigur că existau numeroase cazuri când agenții erau mandatați să efectueze doar o operațiune comercială unică, inclusiv de a emite un vechel sau a acorda un credit în numerar. Spre exemplu, prin procura din 31 ianuarie 1849, dată de negustorul de gilda a treia din Chișinău Moșița Gherș, micul-antreprenor din Chișinău Nihil Șmilovici Benderski era mandatat să comercializeze tutun în diferite localități ale Basarabiei, precum și din guberniile interne ruse, în baza certificatului ce-i acorda acest drept, primit de la Administrația Fiscală a județului Chișinău la 17 ianuarie 1849. Motivul era că negustorul era ocupat cu alte treburi. Procura îi acorda și dreptul de a achiziționa din localitățile respective diverse mărfuri contra bani în numerar, în caz că considera ofertele profitabili-

le. De asemenea, negustorul de gilda a doua din Chișinău Ițik Leibov Șmilovici, îl mandata pe târgovețul din Chișinău Abram Iosovici Grugar, prin procura din 15 februarie 1849, să achiziționeze din diferite locuri ale Basarabiei, de la iarmaroace și bazaruri, lână de calitate, să semneze în acest sens contracte și înțelegeri²⁴.

În dumele și magistratele orășenești erau înregistrate și înțelegerile cu agenți vamali care, după cum am menționat, erau o categorie specială, conform legislației ruse. Spre exemplu, prin procura din 18 aprilie 1849 negustorul de gilda întâi din Chișinău Gherș Abramov Perper îl mandata pe târgovețul din Bălți Nusil Abramov Grinberg să-l reprezinte pe parcursul anului 1849 în vama de la Sculeni, pentru depunerea declarațiilor pentru mărfurile importate și exportate de către acesta, achitarea taxelor vamale și preluarea banilor care-i reveneau din afaceri și semnarea în numele său pentru încasarea acestora, semnarea și înaintarea cererilor, apelurilor, plângerilor, obligațiilor, certificatelor. Procura fixa că răspunderea pentru acțiunile lui Grinberg și semnătura sa o poartă casa comercială a negustorului Perper, și acesta nu va fi contrat și acuzat de nimic²⁵.

Mai rare, dar la fel de elocvente în privința practicilor comerciale, sunt procurile date de negustorii de gildă agenților lor care reflectă activități mai specifice. Astfel, la 7 februarie 1848, negustorul de gilda întâi din Chișinău Lipa M. Goldenberg, în numele său și al negustorului de gilda întâi din Chișinău Iacov Bogacev, îl împuternicea pe târgovețul Nihman Lipovici Baram să achiziționeze, timp de patru luni, în cuprinsul Imperiul Rus proprietăți imobiliare în sumă de până la 20 mii ruble, în numele său, sau al ambilor, pentru a putea fi puse drept gaj la contractele de stat²⁶.

Analiza registrelor vamale ne oferă și ele informații prețioase despre activitatea agenților negustorilor de gildă în Basarabia. În rândul unor astfel de agenți amintim, ca un prim exemplu, activitatea evreului Gherș Leiba Feldman, în calitate de agent al negustorului de gilda a doua din Bălți, căpitanul în rezervă Baghei, pe lângă vama din Sculeni. Registrele vamale pentru anul 1839 arată importul de către acesta în Basarabia, la 4 iunie 1839 – a 7500 de taleri spanioli și 4500 ruble argint, la 9 iunie 1839 – a 2045 de piei netăbăcite de

²² ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 9.

²³ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 35 verso-36.

²⁴ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 17.

²⁵ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 38, f. 43 verso-44.

²⁶ ANRM, F. 54, inv. 1, d. 37, f. 11-11 verso.

oaie, la 21 iunie 1839 – a 2030 de taleri spanioli și 1585 taleri olandezi, la 22 iunie 1839 – a 2500 de scânduri de pin și 100000 dranițe, la 6 iulie 1839 – a 7000 de dranițe, găleți și vase din lemn, la 19 iulie 1839 – a 73 mărgelile din perle, la 11 august 1839 – a 1800 de scânduri de pin și 200000 de dranițe²⁷. Precizăm că importul de monedă indică spre activitate de export, practică de negustor, prin intermediul agentului său.

Amintim și cazul negustorului de ghilda a treia din Bălți Srul Meer Solomonovici, care pe parcursul anului 1844 a activat pe lângă vama din Sculeni în calitate de agent al negustorului de ghilda a doua din Chișinău, Josea Kogan. Documentele atestă că acesta primea, de la anumiți supuși moldoveni, mărfuri în calitate de reprezentant al negustorului din Chișinău. Spre exemplu, la 20 martie 1844, de la supusul moldovean evreul Leiba Boruhovici – 1000 de drobi de sare, la 12 aprilie 1844 – 500 de drobi de sare, la 27 aprilie 1844 – 2500 de găleți de diferite mărimi, 50 de pietre de moară, la 8 mai 1844 – 1000 de drobi de sare, la 22 mai 1844 – 500 de drobi de sare și 5 vase cu catran, la 24 mai 1844 – 1000 de drobi de sare, la 4 iunie 1844 – 500 de drobi de sare, 27 vase cu catran și 8 pietre de moară, la 3 iunie 1844 – 7 care cu semințe de cânepă și nuci, la 7 iunie 1844 – 500 de drobi de sare, la 13 iunie 1844 – 500 de scânduri de molid, 25 de mii de dranițe și 4 pietre de moară, la 14 iunie 1844, de la supusul moldovean evreul Josea Carpel – 120 mii de dranițe, 1200 găleți, 430 de bușteni și 2700 de scânduri de molid²⁸. Este de notat că pe parcursul anului 1839 registrele vamale îl arată în calitate de negustor de ghilda a doua din Bălți, realizând numeroase operațiuni de import în cont propriu²⁹.

Fenomenul e destul de răspândit în rândul negustorilor de ghildă întâi și a doua din Chișinău, care practicau operațiuni comerciale în exterior, prin intermediul unor negustori de ghilda a treia sau târgoveți din orașele situate mai aproape de hotarele de apus ale provinciei. Vom aminti aici câteva astfel de exemple. Astfel, negustorul de ghilda a treia din Hotin M. Dimenberg, pe parcursul ani-

lor 1839 și 1844 a activat pe lângă oficiul vamal Lipcani în calitate de agent al negustorului de ghilda a doua din Chișinău Iankel Dvoirisi. Datele pe care am reușit să le depistăm în registrele vamale arată că la 9 februarie 1839, acesta a importat 16 pietre de moară pe opt care cu patru boi, la 3 martie 1839 – 147 tablouri pe pânză, 48 pe lemn, 37 pe cupru, 22 stampe (gravuri) neîncadrate, la 26 mai 1839 – 135 de drobi de sare pe 20 de care cu o pereche de boi, la 2 august 1839 – 4 pietre de moară, la 26 aprilie 1844 – 1600 de piei netăbăcite de oaie și 100 de vită, iar la 15 iunie 1844 – prin intermediul cărăușului Fatei Masliakov – 46 de pietre de moară³⁰ etc.

Tot în acești ani, de astă dată pe lângă vama din Sculeni, atestăm activitatea evreului Volka Fișman în calitate de agent de clasa 1 al negustorului Ilia Vîvodțev. Pe parcursul anului 1839, când Ilia Vîvodțev era înscris în rândul negustorilor de ghilda a doua din Bălți, agentul său importa în numele său: la 11 septembrie 1839 – 50 de saci de ceapă³¹, iar la 19 septembrie 1839 – 1600 de vase de lemn, 90 de saci cu ceapă și 4 pietre de moară³² etc. Peste cinci ani, când Vîvodțev era înscris deja în rândul negustorilor de ghilda întâia din Chișinău, îl regăsim pe Volka Fișman în aceeași calitate. Astfel, conform datelor registrelor vamale, la 6 iunie 1844 acesta importa prin intermediul supusului moldovean Șaia Haimovici – 9000 de piei de oaie netăbăcite, la 16 mai 1844 – 12500 de piei de oaie netăbăcite și un sac de mătase brută, iar la 13 iunie 1844 – 2000 de piei de oaie netăbăcite³³ etc.

Un alt caz similar este cel al evreului Moșka Dieter, agentul de clasa întâi al negustorului de ghilda a doua, Șulim Fridis care, pe parcursul anului 1839, activa pe lângă oficiul vamal Leova. Conform registrelor vamale acesta a importat la 17 ianuarie 1839 – 200 de stupi de albine și 50 de drobi de sare, la 31 ianuarie 1839 – 12 pietre de moară, la 28 februarie – 42 de pietre de moară, la 9 iunie – 52 de pietre de moară, 10 drobi de sare, 1650 scânduri de pin, 100 de căzi din lemn, la 20 iulie – 86 de pietre de moară, 25 de drobi de sare, la 19 septembrie – 1500 de scânduri de pin, 8 drobi de sare și 1350 de oi³⁴.

²⁷ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 135, 138, 145, 160 verso, 168 verso, 182.

²⁸ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 4508, f. 58, 64-64 verso, 69, 82, 88 verso, 109, 111 verso, 117 verso.

²⁹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 5 verso, 15, 15 verso, 20 verso, 26 verso, 27, 39, 55, 100, 144, 145, 168, 175 verso, 212, 243 verso, 254, 266, 273.

³⁰ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 42, 62, 84, 115, 128, 178.

³¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 206 verso.

³² ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 229 verso.

³³ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 4508, f. 88 verso, 94, 117 verso.

³⁴ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 3129, f. 22, 35, 52, 138 verso, 169 verso, 209.

În vămile de pe uscat ale Basarabiei activau și numeroși agenți ale negustorilor din guberniile de peste Nistru. Astfel, spre exemplu, găsim în registrele vamale ale oficiului vamal Lipcani numeroase informații despre activitatea negustorului de gilda a treia din Hotin Josea Broitman, în calitate de agent al negustorului de gilda a doua orașul Proskurov al gub. Podolia – Duvid Rozenberg. La 14 februarie 1844, prin intermediul căraușului moldovean Moșea Vaisman, acesta importa 218 drobi de sare pe 28 de care, la 8 martie – 260 de drobi de sare, la 26 aprilie 1844 – 1320 de piei netăbăcite de oaie, la 7 iunie 1844 – 37 de drobi de sare, la 7 iunie 1844 – 80 de drobi de sare³⁵ etc.

În anii '40 ai secolului al XIX-lea negustorii exportatori de gilda întâi și a doua din Odesa, aveau în Basarabia numeroși comisionari, agenți și samsari, în mare parte din rândul localnicilor. Aceștia se deplasau în localitățile rurale și urbane, la piețe și iarmaroace, achiziționau cantități mărunte de cereale și acumulau partide mai mari, pe care le sortau și le transportau în Odesa. Cele mai mari venituri ei le realizau de la cumpărarea cerealelor în saci direct din care. În virtutea faptului că se târguiau dur și estimau cantitatea din ochi, țărani realizau profituri mizere în urma acestor

afaceri (Шмидт 1863, 452). Arealul de activitate a agenților negustorilor din Odesa în Basarabia va crește treptat de la partea de sud și centrală a provinciei, extinzându-se în anii '40 ai secolului al XIX-lea și la nordul provinciei, unde izvoarele le atestă prezența în număr mare, în special la iarmarocul din Bălți (Пухальский 1964, 653).

În baza analizei surselor documentare inedite și editate, a literaturii istorice ce vizează relațiile economice în Imperiul Rus pe parcursul secolului al XIX-lea, concluzionăm că în cuprinsul Basarabiei activau nu doar agenți ai negustorilor din provincie, ci și din afara ei. La mijlocul anilor '40 ai secolului al XIX-lea, agenții comerciali devin principalii actori comerciali, fiind responsabili de masa principală a tranzacțiilor de cumpărare-vânzare, precum achiziționarea directă de la diferiți producători din Basarabia, precum și de la iarmaroace și bazaruri, a diverse mărfuri și chiar semnarea în acest sens a contractelor și înțelegerilor din numele negustorilor. Activitatea acestora este reflectată în registrele de evidență ale dumelor și magistratelor orășenești, ale organelor vamale ale Basarabia, dosarele examinate în diverse instanțe din provincie cu privire la diverse litigii comerciale, dar și alte documente.

Bibliografie

- Tomuleț 2012:** V. Tomuleț, *Elite ale burgheziei basarabene: negustorii angroșiți armeni și greci (1812-1868)*. Tyragetia s.n. VI/2, 2012, 213- 234.
- Tomuleț 2015:** V. Tomuleț, *Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868)*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită (Chișinău 2015).
- Tomuleț, Bivol 2013:** V. Tomuleț, V. Bivol, *Reprezentanți ai elitei burgheze din Basarabia: negustorul grec Pantelii Sinadino (anii '30-'50 ai sec. al XIX-lea)*. Tyragetia s.n. VII/2, 2013, 9-29.
- A.G. 1859:** А.Г. Адвокаты и поверенные или ходатаи по делам. Физиологический этюд. Русский заграничный сборник, часть III, тетрадь II (Paris 1859).
- Морозан 2014:** В.В. Морозан, *Деловая жизнь на Юге России в XIX - начале XX века (Санкт-Петербург 2014)*.
- ПСЗРИ 1830-I:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том VII, 1723-1727 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830-II:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том VIII, 1728-1732 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830-III:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том XII, 1744-1748 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830-IV:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том XXV, 1798-1799 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830-V:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том XXXVI, 1819 (Санкт-Петербург 1830).
- ПСЗРИ 1830-VI:** Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том XXXIX, 1824 (Санкт-Петербург 1830).

³⁵ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 4508, f. 35, 51, 67, 84, f. 98.

ПСЗРИ 1830-VII: Полное собрание законов Российской империи (собрание I), том XL, 1825 (Санкт-Петербург 1830).

Пухальский 1964: И.Д. Пухальский, Внешняя торговля зерном в Бессарабии в 1850-1902 гг. В: Ежегодник по аграрной истории Восточной Европы. Материалы симпозиума 1964 года (Кишинев 1966).

Шмидт 1863: А. Шмидт, Материалы для географии и статистики России. Херсонская губерния, часть 2 (Санкт-Петербург 1863).

Agents of guild merchants in Bessarabia: legal framework and entrepreneurship sphere (1812-1853)

Keywords: Bessarabia, guild merchants, trading agents, trade agreements, sales contracts, commercial litigation.

Abstract: Historical science today increasingly emphasize the role of the individual in the sphere of economic relations, especially the work of large industrialists and traders, their role in establishing links with various agents of foreign capital and in importing technical innovations and modern practices on the markets in which they were active. Unfortunately, the emphasis on the elite excludes a clear vision by the researcher of the mechanism of functioning of entrepreneurship at the lower level, of practices and techniques that give an idea of the peculiarities of the system of capitalist relations at the local and regional levels. In the present study we aim to examine these issues from the perspective of the guild merchants' agents, who were at the bottom of the entrepreneurship pyramid. Based on the analysis of unpublished and published sources, of historical literature on economic relations in the Russian Empire during the 19th century, we came to the conclusion that in Bessarabia not only agents of local merchants, but also from other provinces acted. By the mid-1840s, commercial agents became the main commercial actors responsible for the bulk of commercial transactions, such as direct purchase of goods from various Bessarabian producers, as well as from fairs and markets, and even for the signing of contracts and agreements on behalf of guilds merchants. Their activities are reflected in the records of city dumas and magistrates, of the customs bodies of Bessarabia, in legal proceedings on various commercial matters, etc.

Агенты гильдейских купцов в Бессарабии: правовые рамки и сфера предпринимательства (1812-1853)

Ключевые слова: Бессарабия, гильдейские купцы, торговые агенты, торговые соглашения, договора купли-продажи, торговые судебные процессы.

Резюме: Историческая наука сегодня все больше обращается к роли личности в сфере экономических отношений, особенно в среде крупных промышленников и купцов, рассматривая их роль в установлении связей с различными агентами иностранного капитала, а также в заимствовании технических инноваций и новых практик на свои рынки. К сожалению, акцент на элиты исключает четкое видение исследователем механизма функционирования предпринимательства на нижнем уровне, практик и приемов, дающих представление об особенностях системы капиталистических отношений на местном и региональном уровне. В данном исследовании мы рассматриваем данные вопросы с точки зрения агентов гильдейских купцов, которые находились у самого основания пирамиды предпринимательства.

Основываясь на анализе неопубликованных и опубликованных источников, а также исторической литературы, которая освещает экономические отношения в Российской империи XIX века, мы пришли к выводу, что в Бессарабии действовали не только агенты местных купцов, но и купцов из других губерний. К середине 40-х годов XIX века купеческие агенты стали важными торговыми субъектами, которые отвечали за основную массу коммерческих операций, таких как прямая покупка товара у разных бессарабских производителей, а также на ярмарках и базарах, и даже за подписание контрактов и соглашений от имени гильдейских купцов. Их деятельность отражена особенно ярко в отчетах городских дум и магистратов, а также таможенных органов Бессарабии, в судебных разбирательствах по различным торговым делам и т.д.

27.02.2018

Dr. Andrei Emilciuc, Institutul de Istorie, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, str. 31 August 1989, 82, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova, e-mail: emilan@live.com